

EU KAO NADNACIONALNA ORGANIZACIJA *SUI GENERIS*

Prof. dr Gordana Đurović

Struktura

1. Međunarodne organizacije

2. Međunarodni ugovori

- 2.1. Pojam međunarodnog ugovora u pozitivnom međunarodnom pravu
- 2.2. Pojam međunarodnog ugovora u unutrašnjem pravu
- 2.3. Zakonsko određenje međunarodnog ugovora
- 2.4. Zaključivanje međunarodnog ugovora: osnivanje organizacije i pristupanje novih članica

3. Ugovorna sposobnost međunarodnih organizacija

4. Pridruživanje međunarodnim organizacijama

5. Evropska unija: pridruživanje i pristupanje

- 5.1. Evropska unija kao međunarodna organizacija
- 5.2. Ugovorna sposobnost EU, oblast djelovanja, pristupanje i istupanje iz organizacije
- 5.3. Vrste međunarodnih ugovora koje zaključuje EU sa trećim državama
- 5.4. Pravni osnov za zaključivanje sporazuma o pridruživanju
- 5.5. Vrste pridruživanja EU
  - 5.5.1. Pridruživanje prekomorskih zemalja i teritorija
  - 5.5.2. Pridruživanje evropskih zemalja i Mediterana

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

- MO u najširem kontekstu predstavljaju **oblik institucionalizacije međunarodnih odnosa**, koji se mogu, definisati na bazi četiri osnovna kriterijuma:
  1. **Prema obimu aktivnosti MO se dijele na opšte i specijalizovane**
  2. **Na osnovu kriterijuma članova**, MO se dijele na **VLADINE ILI JAVNE MO** (članice su države) **I NEVLADINE** organizacije (članovi su grupe pojedinaca).
  3. **Prema pravnoj prirodi odluka koje donose, MO se dijele na KOORDINIRAJUĆE I NADNACIONALNE**. Koordinirajuće MO nemaju ovlašćenja da donose obavezujuće odluke za države članice, dok su odluke nadnacionalnih organizacija obavezne i neposredno primjenljive na teritoriji država članica.
  4. **Na osnovu kriterijuma OBIMA ČLANSTVA**, MO se dijele na **UNIVERZALNE I REGIONALNE**. EU je najvažnija regionalna nadnacionalna organizacija u svijetu

Konstitutivni elementi MO

- **osnivači** su države članice; država na njih prenosi dio nadležnosti;
- njihovo osnivanje podrazumijeva donošenje osnivačkog akta (međunarodni ugovor kao osnivački akt);
- MO imaju svoje stalne organe koji im obezbjeđuju kontinuitet u funkcionisanju;
- MO imaju definisanu oblast djelovanja kao osnovni cilj postojanja, što se jasno definiše u osnivačkom ugovoru;
- MO imaju poseban pravni status (kao pravno lice nacionalnog prava zemlje u kojoj im je sjedište i kao subjekt međunarodnog prava) i obezbjeđuju formalnopravnu jednakost država članica, koja ne mora da znači da one istovremeno imaju i faktičku jednakost u procesu donošenja odluka;
- istovremeno, države članice unose u ovaj novi oblik udruživanja svoje različite sisteme vrijednosti, interese i ciljeve, na bazi kojih formiraju svoja očekivanja i bliže se povezuju u promociji svojih stavova.

Međunarodne organizacije

- **Država** – prenos nekih nadležnosti
- **Medjunarodi ugovor** – osnivački akt MO
- **Stalni organi** – stalnost funkcionisanja
- **Oblast djelovanja** – definiše se ugovorom, kao cilj MO
- **Pravna jednakost i faktička nejednakost**
članica MO - unose različite vrijednosti, interese i ciljeve
- **Posebno pravno svojstvo**
  - MO kao pravno lice nacionalnog prava
  - MO kao subjekt medjunarodnog prava

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

- Danas oko 200 regionalnih i preko 35 univerzalnih međunarodnih organizacija (MO)
- **Međunarodne (vladine) organizacije** - trajni oblici institucionalizovanog opštenja tri ili više država (članica), s posebnim statusom i stalnim organima, u okviru kojih se, na način predviđen statutima i drugim osnovnim dokumentima MO, odvijaju procesi multilateralnog pregovaranja i zajedničkog odlučivanja članica u odgovarajućim oblastima međunarodne saradnje
- MO osnovane višestranim ugovorima

Ujedinjene nacije kao univerzalna MO – Povelja UN

The purposes of the UN, as set forth in its Charter, are:

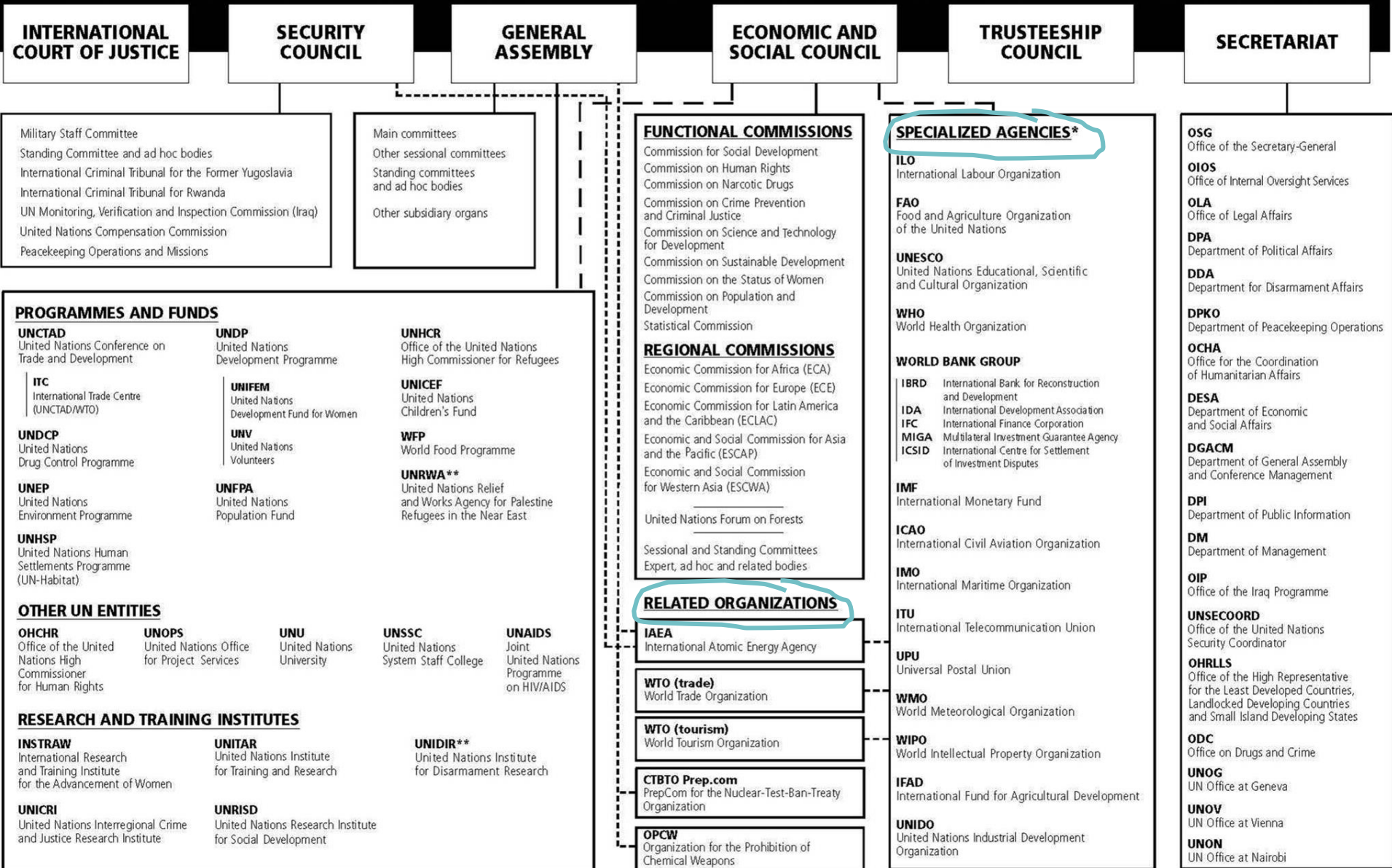
- to maintain **international peace and security**;
- to develop friendly relations among nations;
- **to cooperate in solving international economic, social, cultural and humanitarian problems** in promoting respect for human rights and fundamental freedoms; and
- **to be a center for harmonizing the actions of nations** in attaining these ends.

The UNITED NATIONS system

PRINCIPAL ORGANS OF THE UNITED NATIONS

*Autonomous organizations working with the United Nations and each other through the coordinating machinery of the Economic and Social Council.

**Report only to the General Assembly.

Specialized UN Agencies Promoting Economic & Human Development

- **FAO (Food and Agriculture Organization)**
- **IAEA (International Atomic Energy Agency)**
- **ICAO (International Civil Aviation Organization)**
- **IFAD (International Fund for Agricultural Development)**
- **ILO (The International Labor Organization)**
- **IMF (International Monetary Fund)**
- **IMO (International Maritime Organization)**
- **ITU (International Telecommunication Union)**
- **UNESCO (UN Educational, Scientific and Cultural Organization)**
- **UNIDO (UN Industrial Development Organization)**
- **UPU (Universal Postal Union)**
- **WHO (World Health Organization)**
- **WIPO (World Intellectual Property Organization)**
- **WMO (World Meteorological Organization)**
- **World Bank Group**

Nadnacionalno, supranacionalno - (nad-državno)

- **Regionalno organizovanje** država stvorilo je novi tip organizacije čije su odluke **pretežno obavezujuće** (prava i obaveze za svoje članice)
- Organi koji ih donose **ne zavise u potpunosti** od država članica
- Ovakva organizacija ima **ovlašćenja da donosi direktno primjenjiva pravila** za pravna i fizička lica
- Ograničena finansijska autonomija; nema jednostranog povlačenja iz članstva
- Te organizacije stoga imaju značajne elemente nad-državnosti u svom djelovanju
- Sam pojam supranacionalno – “iznad”, preko nacionalne države
- **Takve regionalne MO mogu imati više federalnih obilježja nego tipične MO**

What is a Supranational Organization

- A supranational organization is an association composed of different countries where the member-countries **voluntarily surrender some decision making prerogatives** for the sake of the collective good of their citizens.
- The key difference between an international organization and a supra-national organization is that **an INTERNATIONAL organization cannot make decision on behalf of its members, whereas a SUPRANATIONAL organization can.**

THE WTO, EU, THE SECURITY COUNCIL OF THE UN ARE ALL EXAMPLES OF SUPRANATIONAL BODIES / ORGANISATIONS .

THE EUROPEAN UNION (EU) IS ONE OF **THE MOST IMPORTANT REGIONAL SUPRA-NATIONAL ORGANISATON** IN THE WORLD

Civil Society / Non-Governmental Organizations (NGOs)

Civil Society Organizations (CSOs), also known as Non-governmental Organizations (NGOs), refer to **non-profit, voluntary organizations usually organized around specific issues**, such as the environment, poverty alleviation, family planning, human rights, research; health; social services; economic development and infrastructure; Law, policy and advocacy; culture, *etc.*

They differ from international and supra-national organizations primarily in that **the administrators of int'l/supranational bodies are chosen by governments of member countries, while CSO/NGO members are INDIVIDUALS with no direct connection to their governments.**

Roles of CSOs: advocacy, consultation and negotiation, direct participation

2. Međunarodni ugovori

- **Najčešći oblik stvaranja normi međunarodnog prava** koje treba da regulišu **odnose** između država, država i MO, između samih MO i sveukupne odnose u različitim aspektima saradnje u međunarodnoj zajednici - jeste **zaključivanje ugovora**
- Ovaj ugovor nosi **različite nazive**: međunarodni ugovor, konvencija, protokol, pakt. Terminologija je različita, ali suština je ista: tim aktom se spaja volja dvoje ili više subjekata (država i/ili MO) radi uređenja njihovih interesa međunarodnim normama
- Međunarodni ugovor stvara pravo samo **između strana ugovornica**
- Međunarodni ugovori mogu biti zaključeni između država, njih mogu zaključivati i zajednice država i složene države, kao i same MO

2.1. Pojam međunarodnog ugovora u pozitivnom međunarodnom pravu

- Definicija međunarodnog ugovora data je u dvije bečke konvencije o pravu ugovora
- Prva Bečka konvencija, **Konvencija o pravu ugovora** iz 1969 – odnosi se na države
- Druga bečka konvencija, 1986, **Konvencija o pravu ugovora između država i MO, i li između samih MO** - regulacija ugovornih odnosa između država i MO, i MO među sobom
- **Značaj i obuhvat djelovanja MO raste** - omogućeno savremenim razvojem međunarodnog prava i sviješću o neophodnosti da se pokušaj rješavanja većine pitanja (nekad iz domene nadležnosti suverenih država) podigne na međunarodni nivo (posebno u oblasti zaštite ljudskih prava)
- **MEĐUNARODNI UGOVOR** – međunarodni akt koji je regulisan međunarodnim pravom i zaključen pismeno između jedne ili više država i jedne ili više MO i između MO, - bilo da je sporazum sadržan u jednom instrumentu ili u dva instrumenta međusobno povezana i bez obzira na njihov poseban naziv.
- **Sporazumi o pridruživanju** čine posebnu vrstu ugovora koje MO zaključuju sa državama koje nisu njene članice

2.2. Pojam međunarodnog ugovora u unutrašnjem pravu

- Osnovni kriterijum za utvrđivanje međunarodnog ugovora, za potrebe unutrašnjeg prava, je da postoji volja, odnosno namjera stranaka da budu obavezane po međunarodnom pravu, što se u daljem raščlanjivanju može razvrstati na **tri kriterijuma**:
  1. da ugovor **obavezuje državu** kao subjekta međunarodnog prava;
  2. da postoji **volja za recipročnim pravnim obavezivanjem**, odnosno za stvaranjem recipročnih prava i obaveza, i
  3. da se ugovorom ustanovljavaju prava i obaveze koji su podvrgnuti **međunarodnom pravu**

2.3. Zakonsko određenje međunarodnog ugovora

- U **Ustavu Crne Gore**, iz oktobra 2007. godine, u članu 9 (Pravni poredak), utvrđeno je da „**potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava čine sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva**“
- **ZAKON O ZAKLJUČIVANJU I IZVRŠAVANJU MEĐUNARODNIH UGOVORA** donijet je krajem 2008. godine („Sl.list CG“, br. 77/08 od 16. 12. 2008).

Pojam međunarodnog ugovora, Član 2

- Međunarodni ugovor je ugovor koji Crna Gora zaključi u pisanom obliku sa jednom ili više država ili sa jednom ili više međunarodnih organizacija, regulisan međunarodnim pravom, sadržan u jednom ili više međusobno povezanih dokumenata, bez obzira na njegov naziv (sporazum, konvencija, pakt, povelja, konkordat, protokol, memorandum, deklaracija).
- Ne smatraju se međunarodnim ugovorima, u smislu ovog zakona, protokoli, zapisnici ili drugi pisani akti koje radi izvršavanja međunarodnih ugovora zaključuju organi ovlašćeni tim ugovorima, kao i drugi međunarodni akti koje zaključuju organi državne uprave u okviru svoje nadležnosti, a kojima se ne preuzimaju nove obaveze za Crnu Goru (u daljem tekstu: **administrativni** međunarodni ugovori).

Primjena međunarodnog prava, Član 3

- Na odnose koji nijesu uređeni ovim zakonom primjenjuju se opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i međunarodnog ugovornog prava.

2.4. Zaključivanje međunarodnog ugovora: osnivanje organizacije i pristupanje novih članica

- **dva načina zaključivanja međunarodnih ugovora:**
- prvi se odlikuje složenom i formalnom procedurom koja ima više faza, pri čemu se ugovor pojavljuje u obliku jedinstvenog instrumenta;
- dok je za drugi način karakterističan jednostavniji postupak koji se svodi na razmjenu dva ili više međusobno povezanih instrumenata
- **proces zaključivanja** međunarodnog ugovora, ima nekoliko **faza**:
  - pregovaranje;
  - usvajanje teksta;
  - autentifikacija i
  - izražavanje pristanka na obavezivanje ugovorom.

3. Ugovorna sposobnost MO

MO, stvorene višestranim međunarodnim ugovorima kao trajni oblici institucionalizovanog opštenja država, imaju dvostruko pravno svojstvo, oni su:

1. PRAVNA LICA U UNUTRAŠNJEM PRAVNOM PORETKU – (LEGAL CAPACITY – **svojstvo pravnog lica**)

- ugovorna sposobnost MO, sposobnost sticanja i raspolaganja imovinom, sposobnost da bude tužena i da tuži drugo pravno lice

2. SUBJEKTI U MEDJUNARODNOPRAVNOM PORETKU – (INTERNATIONAL LEGAL PERSONALITY- **medjunarodnopravni subjektivitet**)

- subjekt međunarodnog prava je svako ko je nosilac prava i dužnosti po odredbama međunarodnog prava, ko neposredno djeluje po pravilima tog prava i direktno je podvrgnut međunarodnom pravnom poretku

- tu je najznačajnije obilježje MO - njihova **ugovorna sposobnost**

4. Pridruživanje međunarodnim organizacijama

- Pojam pridruživanja (asocijacije) - stvaranje nove cjeline ili pak priključenje nekog dijela jednoj cjelini, te njegovo uključivanje u postojeće funkcionisanje (udruživanje, vezivanje, spajanje)
- U slučajevima kada je uspostavljanje veze između države koja nije članica MO (tzv. treća država) i MO – željeno i potrebno, tada MO i njene članice mogu sa državama, MO ili nesamoupravnim teritorijama, uspostaviti odnose **pridruživanja**

Pridruživanje MO

- **Pridruživanje MO** – poseban oblik **ugovornog odnosa** koji postoji između MO i država koje nisu njene članice, na osnovu koga je moguće uključivanje pridružene države **u rad** već postojećih **stalnih organa** MO, ili se na osnovu njega stvara **posebna institucionalna struktura** za ostvarivanje predviđenog odnosa
- Na osnovu **akta o pridruživanju**, pridruženoj državi postaju dostupna **neka prava i obaveze** u MO čiji je obim **uži** od prava i obaveza koje posjeduju članice MO
- Pridruživanje – specifičan odnos uspostavljen između države i MO;
PRIDRUŽIVANJEM NE NASTAJE CLANSTVO!
- Istorijski, pridruživanje je prvo nastalo kao forma odnosa MO sa **nesamoupravnim teritorijama**, kao vid njihovog uključivanja u funkcionisanje organizacije (ITU)
- Pridruživanje mogu zatražiti i neke suverene države koje imaju interes za rad neke MO, ali ne žele da postanu njene punopravne članice; pridruživanje je **oblik jačanja veze sa MO**
- **Sporazumi o pridruživanju**, za razliku od pristupnih sporazuma, čine posebnu vrstu ugovora koje MO zaključuje sa državama koje nijesu njene članice. 20

Ko može biti članica WTO ?

ČLANSTVO U WTO

član 12

Sporazuma iz Marakeša (Osnivački ugovor WTO)

“Mogućnost prijema u članstvo... autonomnih carinskih teritorija koje imaju potpunu nezavisnost u vođenju spoljnotrgovinske politike

O pristupanju glasa Ministarska konferencija dvotrećinskom većinom država članica...

Članica WTO može postati i neka druga medjunarodna organizacija.

Tri grupe **prava** pridružene države u MO

1. Najčešće pridružena država **može da učestvuje u radu pojedinih organa organizacije**, uglavnom glavnih organa, ali ne može ravnopravno sa članicama organizacije učestvovati u radu svih organa MO
  2. Njeno učešće u radu ovih organa je mnogo **uže nego učešće članica organizacije** i svakako se ne odnosi na pravo učešća u sastavu organa (obično samo **učešće u diskusiji, predlaganje tačaka dnevnog reda, dobijanje informacija...**)
  3. Pridružena država u MO šalje svoje **predstavnike**, koji štite njene interese u organizaciji, ali oni **NE** mogu biti izabrani za članove onih organa u čijem radu učestvuju
- Neke MO tumače pridružen status neke države samo kao pravo da država šalje svoje predstavnike da kao **POSMATRAČI** učestvuju na zasjedanjima najviših organa MO (npr. OECD)

Članstvo i pridruživanje MO

- **ČLANICE** – postaju osnivanjem MO, odnosno naknadnim stupanjem u članstvo
- Posjeduju **ravnopravna** članska prava:
  - Učešće u radu MO
  - Pristupanje međunarodnim ugovorima, potpisuje i ratifikuje osnivački akt MO
  - Samostalno odredjuju predstavnika
  - Dužnost savjesnog i lojalnog ispunjavanja obaveza
  - Nemiješanje MO u unutrašnje stvari članica
- Da bi država postala članica MO mora da potpiše i ratifikuje osnivački akt MO
- Državi članici MO moguće je suspendovati određena prava ili sva članska prava, zbog neizvršenja odluka MO, ili zbog grubog kršenja osnivačkog akta;
- državu je moguće i isključiti iz članstva MO

Pridruživanje

- **POTPUNO vs. DJELIMIČNO (PRIDRUŽENO) ČLANSTVO**
- **PRIDRUŽIVANJE NIJE ČLANSTVO** - ne podrazumijeva ista prava i obaveze
- **veza** nije osnivački akt organizacije, već **poseban akt**, koji takođe može biti ratifikovan
- Odnos koji se uspostavlja između MO i treće države - definiše svoja **prava i obaveze**
- **DJELIMIČNO tj. PRIDRUŽENO ČLANSTVO** – sinonimi, jer podrazumijevaju **ograničena prava** pridružene države (pravo ograničenog učešća u radu nekih organa)
- **Suspenzija prava koja država stiče pridruživanjem se ostvaruje sa suspendovanjem čitavog akta o pridruživanju**, a moguće je i nametnuti oblik sankcija pridruženoj državi

OSOBNOSTI I USLOVI ZA PRIDRUŽIVANJE

Istorijski – priprema nesamoupravnih teritorija za članstvo (specijalizovane agencije UN – nije bitna suverenost)

- primjer - WHO, Svjetski poštanski savez, FAO, UNESCO
- **Uslov – da postoji interes (svih zainteresovanih) bez koga nema pridruživanja:**
  - međunarodne organizacije
  - država članica
  - pridružene države

INTERES ZA PRIDRUŽIVANJE

- U osnovi interesa su pojačane veze:
  - ekonomske
  - političke
  - geografske
  - kulturne
- najčešće riječ o (bivšim) metropolama i kolonijama
- često i bliskim državama (geografska i politička veza)

PREDUSLOVI ZA PRIDRUŽIVANJE

OSNIVAČKI AKT organizacije mora davati mogućnost za pridruživanje (odredba)

PRIDRUŽIVANJE se ostvaruje na dva osnovna načina:

1. Memorandumom, neformalnim aktom
2. preko posebnog sporazuma

SPORAZUM O PRIDRUŽIVANJU definiše:

1. način uspostavljanja pridruživanja
2. prava i obaveze pridružene države
3. prava i obaveze MO prema₂₅ pridruženoj državi

VRSTE PRIDRUŽIVANJA

- načini ostvarivanja pridruživanja -

- 1. Uz učešće u radu postojećih, stalnih organa MO**
(često u specijalizovanim agencijama u okviru sistema UN, npr. WHO, UNESCO; ranije SEV)

Prava pridruženih država obuhvataju:

- Pravo da učestvuje, bez glasanja, u radu plenarnih organa i u njihovim glavnim komitetima
- Pravo da učestvuje, glasa i ima svoje stalne predstavnike u drugim komitetima i pomocnim tijelima
- Pravo predlaganja tačaka dnevnog reda
- Učešće u proceduri sazivanja vanrednih zasjedanja
- Pravo da daje predloge i da učestvuje u raspravama u određenim organima MO
- posebno - odluka koja se odnosi na pridruženu državu, ne može se bez nje donijeti
- Novčane obaveze pridružene države su mnogo manje (doprinos)

...VRSTE PRIDRUŽIVANJA

2. **Stvaranje posebnih organa pridruživanja** – kreiranje posebnih organa ili institucija pridruživanja na osnovu **sporazuma o pridruživanju** (npr. kod EU)
  - **Institucionalni okvir** posebnih organa pridruživanja mogu činiti: glavni organ, izvršni organ, pomoćni organ, parlamentarni organ, pa čak i pravosudni organ (najčešće kao mehanizam za rješavanja sporova ili arbitraža)

5. EVROPSKA UNIJA: PRIDRUŽIVANJE I PRISTUPANJE

1. EU kao MO;
2. Ugovorna sposobnost EU, oblast djelovanja, pristupanje i istupanje iz organizacije
3. Vrste medjunarodnih ugovora koje zaključuje EU sa trecim drzavama
4. Pravni osnov za zakljucivanje sporazuma o pridruzivanju
5. Vrste pridruzivanja

1. EU kao MO

- **Neki elementi federacije:** nadređeno i direktno obavezujuće **pravo**, Sud pravde, sopstvena administracija, sopstveni legitimni i izvršni proces; organi donose obavezujuća pravna akta za sve države članice u delegiranim oblastima nadležnosti
- Međutim, EU i dalje ostaje **zavisna od država članica**, od njihove zakonodavne, izvršne i sudske vlasti; nema sredstva prinude (policiju i vojsku); komunitarno pravo sprovode države; EU ima ograničen budžet (1,1% BDP) i ne određuje poreze; jasna podjela nadležnosti sa državama članicama; pravo veta u ključnim oblastima..)
- EU je *sui generis* entitet, nadnacionalni
- **Obilježja EU kao MO:** - poseban pravni status, stalni organi,
  - regulisano članstvo (prava i obaveze), pristupanje, napuštanje MO,
  - osnivački ugovori (TEU i TFEU) kao “konstitutivna povelja”,
  - **međudržavna saradnja** u tačno određenim oblastima spoljne politike, bezbjednosti, pravosuđa i unutrašnjih poslova, policijske saradnje u krivičnim stvarima;
  - suverene države se dovode u bliske odnose saradnje, uz **zadržavanje** postojećih nacionalnih struktura

PROCESI DONOŠENJA ODLUKA U POLITIKAMA EVROPSKE UNIJE

METOD ODLUČIVANJA	VRSTA NADLEŽNOSTI	ODLIKE METODA	POLITIKE U KOJIMA SE METOD PRIMENJUJE
I. Komunitarni metod	Isključiva nadležnost organa EU	<ul style="list-style-type: none"> • jaka uloga EK, značajno mjesto Savjeta, ovlaštenja EP, Komiteti • nadležnost Suda pravde • kvalifikovana većina • Obavezuje i direktno primjenljive odluke 	<ul style="list-style-type: none"> • spoljna trgovina • monetarna politika • carine • dio ribarstva • konkurencija..
II. Metod koordinacije	Podijeljena nadležnost između organa EU i država članica	<ul style="list-style-type: none"> • EK kao kontrola • nezavisni eksperti • Savjet – grupe na visokom nivou • uloga specijalizovanih komiteta u EP 	<ul style="list-style-type: none"> • Unutrasnje trziste, zaštita životne sredine, socijalna politika; ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija, poljoprivreda i ribarstvo; zaštita potrošača; saobraćaj; transevropske mreze; energija; JLS; razvojna i humanitarna pomoć,
III. Metod međuvladine saradnje	Nadležnost država članica, EU samo dopunjava	<ul style="list-style-type: none"> • aktivno učešće Evropskog savjeta • preovladjujući uticaj Savjeta • ograničena uloga EK • nema nadležnosti EP i Suda pravde 	<ul style="list-style-type: none"> • Unapredjenje zdravlja, industrija, kultura, turizam, obrazovanje, omladina, sport, civilna zaštita, • upravna saradnja

5.2. Ugovorna sposobnost EU, oblast djelovanja, pristupanje i istupanje iz organizacije

- **Unija ima** regulisan proces prijema u članstvo, osnivačke ugovore, oblast djelovanja, **status pravnog lica (čl 47 UEU)**, jasne nadležnosti u odnosu na članice

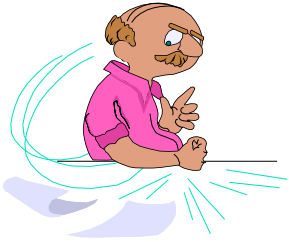
- **EU može zaključivati ugovore:** sa drugim MO, ugovore o pravu predstavljanja EU, ugovore o saradnji sa regionalnim MO, čiste trgovinske sporazume, ugovore o trgovini i saradnji, ugovore o pridruživanju trećih država (uz privremene sporazume) ili MO, preuzimanje neophodnih hitnih mjera u ekonomskim odnosima sa trećim državama, kroz mehanizam za zaključivanje međunarodnih sporazuma definisanih CFSP/ZSBP...

Član 47.

Unija ima svojstvo pravnog lica.

Član 48

Ugovori se mogu menjati u skladu sa redovnom procedurom. Isto tako, oni se mogu menjati u skladu sa pojednostavljenom procedurom za reviziju.

Uslovi za članstvo

Član 49. (ex-član 49. UEU)

- Država - podnosilac zahteva dostavlja svoj **zahtev Savjetu, koji donosi odluku jednoglasno**, posle konsultovanja Komisije i posle **odobrenja** Evropskog parlamenta, koje ovaj usvaja većinom glasova ukupnog broja svojih članova. **Pri tome, vodi se računa o kriterijumima koje je utvrdio Evropski savjet.**
- **Uslovi prijema** i prilagođavanja koje taj prijem povlači u vezi sa ugovorima na kojima se zasniva Unija, predmet su sporazuma između država članica i države podnosioca zahtjeva. Taj sporazum podliježe **ratifikaciji** u svim državama ugovornicama, u skladu sa njihovim ustavnim pravilima.

USLOVI ZA ČLANSTVO

ČLAN 2. Ugovora o EU:

Unija je zasnovana na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, pravne države, kao i na poštovanju prava čovjeka, uključujući i prava lica koja pripadaju nacionalnim manjinama.

Ove vrijednosti su zajedničke svim državama članicama u društvu koje karakterišu pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost između žena i muskaraca.

Medjutim, Unija zadržava pravo da odluči KADA će biti spremna da prihvati nove članice !

Procedure izlaska, član 50

1. Svaka država članica može odlučiti da se, u skladu sa svojim ustavnim pravilima, povuče iz Unije.
  2. Država članica koja odluči da se povuče, svoju nameru saopštava Evropskom savjetu. U svijetlu orijentacije Evropskog savjeta, Unija pregovara i zaključuje sporazum sa tom državom, kojim se utvrđuje način njenog povlačenja, vodeći računa o okviru njenih budućih odnosa sa Unijom. Pregovori o ovom sporazumu vode se u skladu sa članom 218. tačka 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije. U ime Unije, sporazum zaključuje Savjet, koji o tome odlučuje kvalifikovanom većinom, a posle odobrenja Evropskog parlamenta.
  3. Ugovori prestaju da se primenjuju na dotičnu državu počev od dana stupanja na snagu sporazuma o njenom povlačenju ili, ako to nije navedeno, dve godine posle dostave obavještenja iz tačke 2, osim ako Evropski savjet, u dogovoru sa dotičnom državom članicom, jednoglasno odluči da se taj rok produži.
  4. U skladu sa tačkama 2. i 3, član Evropskog savjeta i član Savjeta koji predstavljaju državu članicu koja se povlači iz Unije ne učestvuje u dogovaranju niti u usvajanju odluka Evropskog savjeta i Savjeta koje se na nju odnose.
- Kvalifikovana većina se utvrđuje u skladu sa članom 238. tačka 3. pod b) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.
5. Ako država koja se povukla iz Unije zatraži da ponovo postane član, njen zahtev se razmatra u skladu sa procedurom utvrđenom u članu 49.

5.3. VRSTE MEĐ.UGOVORA KOJE ZAKLJUČUJE /EC/EU SA TREĆIM DRŽAVAMA PRIDRUŽIVANJE TREĆIH DRŽAVA EU

- U osnovnim ugovorima Unije **spoljni odnosi** su postavljeni na više različitih nivoa:
  - predstavljanje EU u MO,
  - pasivno pravo poslanstva (akreditacija diplomatskih misija),
  - saradnja EU i drugih regionalnih MO (OSCE, CoE),
  - **pridruživanje trećih država** i MO,
  - preduzimanje neophodnih mjera u ekonomskim odnosima sa trećim državama

Pojmovi

- **PRIDRUŽIVANJE (*EU ASSOCIATION*)** - Forma odnosa između jedne države i EU (trgovinski sporazum, razvojna pomoć, finansijski aranžman, unapređenje političkih odnosa..), ne podrazumijeva buduće članstvo. Za evropske zemlje sa jasnom perspektivom članstva, pridruživanje je sastavni (početni) dio politike proširenja EU. Pridruživanje ne postoji kao samostalna politika EU, već ima funkciju pripreme država za pristupanje EU (evropska država koja ima jasnu perspektivu članstva). Podrazumijeva postojanje interesa za pridruživanje (ekonomski, politicki, bezbjednosni..)
- **PRISTUPANJE (*EU ACCESSION*)** - Predstavlja ostvarivanje punopravnog članstva u Uniji, koje se ostvaruje nakon okončanja pristupnih pregovora, zaključenja ugovora o pristupanju, njegove ratifikacije u državi pristupnici i svim državama članicama Unije, kao i uz davanje saglasnosti od strane Evropskog parlamenta.
- **PROŠIRENJE (*EU ENLARGEMENT*)** - Ono što za državu pristupnicu predstavlja proces pristupanja (Uniji), iz ugla EU, taj isti proces pristupanja neke države je za nju proces širenja Unije, pa se i politika koja uređuje taj proces zove politika proširenja (*EU Enlargement policy*).

Vrste sporazuma

- a) **Čisti trgovinski sporazumi**
- b) **Sporazumi o trgovini i saradnji** – pored trgovine, mogu uključivati i konsultacije u oblasti industrije, transporta, naučnih i tehničkih pitanja, ekologije..
- c) **Sporazumi o pridruživanju** – pored trgovinskih i političke elemente pridruživanja
- d) **Privremeni (interim) sporazumi** – prije okončane procedure ratifikacije

5.4. PRAVNI OSNOV ZA ZAKLJUČIVANJE SPORAZUMA O PRIDRUŽIVANJU (SP)

Član 217 UFEU (ex-član 310.UEZ-a)

- Unija može zaključivati, sa jednom ili više trećih zemalja ili međunarodnih organizacija, **SPORAZUME KOJIMA SE USPOSTAVLJA PRIDRUŽIVANJE** koje karakteriše recipročnost u pravima i obavezama, u zajednički vođenim akcijama i posebnim procedurama.

“The Union may conclude with one or more third countries or international organisations **agreements establishing an association** involving reciprocal rights and obligations, common action and special procedure.”

PROCEDURA ZA ZAKLJUČIVANJE SP/SSP/

- Čl. **217** UFEU – mješoviti sporazumi (mjesovita procedura zaključivanja, dijelom nadležnost EU, dijelom MS)
- **Pregovori** - vodi EK na osnovu ovlašćenja Savjeta + Specijalizovani komiteti (Savjet formira)
- Pregovore o tekstu sporazuma vodi EK
- **Zaključivanje** – predlog daje EK, a Savjet odlučuje (jednoglasno)
- **EP** – neophodna je njegova saglasnost
- Ratifikacija u svim državama članicama i u pridruženoj državi – dug proces!
- **WTO** – princip MFN (povlastice koje se daju jednoj državi, daju se i drugima)
- Medjutim član **XXIV GATT-a** – izuzetak od ovog pravila (povlastice mogu važiti samo za ugovorne strane koje stvaraju FTA ili CU)

Principi formiranja FTA (član XXIV GATT)

1. liberalizacijom trgovine unutar zone samo najosjetljiviji proizvodi mogu biti izuzeti, (neki poljoprivredni proizvodi);
2. nakon stvaranja FTA, zemlje pristupnice nemaju pravo da primjenjuju veće carine i restriktivnije trgovinske mjere prema trećim zemljama (članicama WTO) u odnosu na uslove koji su važili prije formiranja ove zone.
3. Zone slobodne trgovine moraju po pravilu biti recipročne - jednaka korist.
4. Međusobne olakšice se odobravaju samo za proizvode porijeklom iz zemalja koje sačinjavaju zonu slobodne trgovine. (po Protokolu o pravilima o porijeklu).
5. FTA ugovorima dozvoljena je primjena samozaštitnih mjera u opravdanim slučajevima. (platnobilansnih teškoća, prekomjernog uvoza nekog proizvoda koji može izazvati poremećaj na domaćem tržištu i sl.)
6. FTA ugovori uređuju i pitanja koja se odnose na unutrašnje oporezivanje, državne monopole, pravila konkurencije, državnu pomoć, zaštitu intelektualnog vlasništva, antidampinške mjere.

* WTO članica, koja je bila glavni snabdjevac ili je ostvarivala znatan interes na nekom trzistu, prije pristupanja te zemlje u EU, ima pravo na **KOMPENZACIJU**, ako su za tu robu carine veće ulaskom u CU

PROCEDURA, čl. 218 UFEU

- 1. Bez štete po posebne odredbe iz člana 207, **sporazumi između Unije i trećih država ili međunarodnih organizacija** pregovaraju se i zaključuju na osnovu sljedeće *procedure. (tzv. mješovita procedura)*
- 2. **Savjet** odobrava otvaranje pregovora, usvaja uputstva o pregovorima, odobrava potpisivanje i zaključenje sporazuma.
- 3. **Komisija**, ili visoki predstavnik Unije za inostrane poslove i politiku bezbjednosti, kada se razmatrani sporazum odnosi isključivo ili uglavnom na spoljnu politiku i zajedničku bezbjednost, *podnosi svoje* preporuke Savjetu, koji usvaja odluku kojom odobrava otvaranje pregovora i određuje, u zavisnosti od predmeta razmatranog sporazuma, pregovarača ili rukovodioca pregovaračke ekipe Unije.
- 4. Savjet može davati uputstva pregovaraču i odrediti posebni **komitet**, tako da se pregovori vode u dogovoru sa ovim komitetom.
- 5. Savjet, *na* predlog pregovarača, usvaja odluku kojom daje **ovlašćenje za potpisivanje sporazuma** i, ukoliko se ocijeni da je to potrebno, za njegovu privremenu primjenu prije stupanja na snagu.

- 6. Savjet, na predlog pregovarača, usvaja **odluku** koja se odnosi *na* zaključenje sporazuma.
- Osim kada se sporazum odnosi isključivo na spoljnu politiku i zajedničku bezbjednost, Savjet usvaja odluku o zaključenju sporazuma:
- a) **posle odobrenja Evropskog parlamenta**, u slučajevima:
  - i) sporazuma o asocijaciji;
  - ii) sporazuma o pristupanju Unije Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;
  - iii) sporazuma o stvaranju specifičnog institucionalnog okvira za sprovođenje procedure saradnje;
  - iv) sporazuma koji imaju implikacije naročito na budžet Unije;
  - v) sporazuma koji pokrivaju oblasti u kojima se primjenjuje redovna zakonska procedura ili posebna zakonska procedura kada se traži odobrenje Evropskog parlamenta.

Evropski parlament i Savjet mogu, u hitnim slučajevima, utvrditi rok za odobravanje;

- b) posle konsultovanja Evropskog parlamenta, u ostalim slučajevima. Evropski parlament daje svoje mišljenje u roku koji Savjet može utvrditi za hitne postupke. U nedostatku mišljenja u utvrđenom roku, Savjet može odlučivati.
- 7. Odstupajući od tački 5, 6. i 9, Savjet može ovlastiti pregovarača da u ime Unije izvrši izmjenu i dopunu sporazuma, kada je to predviđeno da se ove promjene mogu usvajati na osnovu **pojednostavljene procedure** ili od instance koja je utvrđena samim sporazumom. Savjet može da za to utvrdi posebne uslove.

- 8. Za sve vrijeme ove procedure, **Savjet odlučuje kvalifikovanom većinom.** Ipak, on odlučuje **jednoglasno kada se sporazum odnosi na oblast za koju se jednoglasnost za usvajanje traži nekim aktom Unije, kao i za sporazume o stvaranju asocijacije i za sporazume iz Člana 212. sa zemljama kandidatima za pristupanje Uniji.** Savjet odlučuje, isto tako, jednoglasno o sporazumu koji se odnosi na priključenje Unije Evropskoj konvenciji za očuvanje ljudskih prava i osnovnih sloboda; odluka koja se odnosi na zaključenje ovog sporazuma stupa na snagu poslije njenog odobravanja u državama članicama, u skladu sa njihovom zakonskom procedurom.
- 9. Savjet, na prijedlog Komisije ili visokog predstavnika Unije za spoljne poslove i politiku bezbjednosti, usvaja **odluku o suspenziji primjene sporazuma** i utvrđivanju stavova u ime Unije u instanci stvorenoj sporazumom, kada je ova instanca ovlašćena da usvaja akta koja proizvode pravno dejstvo, osim kada se radi o aktima kojima se vrši dopuna ili izmjena institucionalnog okvira sporazuma.
- 10. **Evropski parlament** se odmah i u cjelosti informiše o svim etapama ove procedure.
- 11. Neka država članica, Evropski parlament, Savjet ili Komisija mogu zatražiti **mišljenje od Suda pravde** o kompatibilnosti sporazuma koji je predmet razmatranja sa ugovorima. U slučaju negativnog mišljenja Suda, razmatrani sporazum ne može stupiti na snagu bez njegove izmjene ili promjene ovih ugovora.

ELEMENTI PRIDRUŽIVANJA:

- Suština pridruživanja – najpovlašćeniji položaj treće države u odnosu na unutrašnje tržište
- Svaka grupacija država ima svoju vrstu pristupa – određeno specifičnim situacijama
- Finansijska pomoć – važan segment pridruživanja
  - Fondovi, makrofinansijska pomoć

ALI UZ USLOVLJAVANJE – TRI NIVOVA (EU):

1. Uslovi koje definišu kriterijumi iz Kopenhagena
2. Uslovi definisani u okviru politike za pojedinačne grupe država (PSP)
3. Uslovi koji se utvrđuju za svaku državu pojedinačno

SPECIFIČNOSTI SPORAZUMA O PRIDRUŽIVANJU EU

- **MJEŠOVITA PROCEDURA** – zaključeni medj.sporazumi djelom pokrivaju materiju koja je u isključivoj nadležnosti Unije, a dijelom obuhvataju oblasti u okviru koji su države članice zadržale ovlaštenja za njihovo zaključivanje (granica nije jasno data)
- Poseban, preferencijalni **trgovinski sporazum**
- Predvidja kao (osnovni) cilj – članstvo u EU, daje **perspektivu članstva!** (potencijalni kandidat..)
- Poseban institucionalni okvir za **kontrolu implementacije**
- Sporazum je samo jedan od instrumenata pridruživanja – dio šireg koncepta

5.5. Vrste pridruživanja EU

A. PRIDRUŽIVANJE PREKOMORSKIH TERITORIJA I ACP (Afrika, Karibi, Pacifik) – na osnovu Dijela IV, čl. **198-204** TEU (UEU)

- Deo IV Ugovora – forma odnosa sa prekomorskim departmanima (vanevropskim teritorijama koje su u momentu stvaranje EEC imale posebne odnose sa Danskom, UK, Francuskom i Holandijom /bivše metropole)

B. PRIDRUŽIVANJE NA OSNOVU ČL. 217 UGOVORA O EC

- evropske mediteranske države, CEE, EFTA
- Zapadni Balkan

Pridruživanje prekomorskih zemalja i teritorija

Prvo, JAUNDE KONVENCIJA (1963 I i 1969 II), počelo se sa 18 država Afrike, u Kamerunu; kroz smanjivanje carina, tehničku i razvojnu pomoć, i druge olakšice, osnivanje organa za praćenje pridruživanja;

SISTEM LOME KONVENCIJA (I 1975, II 1979, III 1984, IV zaključena 1989, sa revizijom 1995)
- Lome IV 2001.godine prerasta u odnose pojačane ekonomske saradnje sa preko 70 zemalja ACP – Pomoć za razvoj (Developing Assistance)

NOVO PARTNERSTVO IZ KOTONOUA (Benin) Sporazum o partnerstvu zaključen 1999 – Evropski fond za razvoj, sredstva EIB, kombinacija političkih elemenata sa ekonomskim elementima i razvojem (Development cooperation)

Sporazum o partnerstvu sadrži: političku dimenziju (politički dijalog), participativni pristup (uključenje CSOs), pripremu strategije razvoja sa akcentom na smanjenje siromaštva, novi trgovinski okvir, finansijsku saradnju

- međutim, u ovim državama, sve češće su **problemi koji spadaju u domen CFSP**, nego saradnje za razvoj
- **ANEKS II UFEU:** Grenland, Nova Kaledonija i Zavisne teritorije, Francuska Polinezija, Francuske južne i antarktičke teritorije, Ostrva Vaffs i Futun, Majot, Sveti Pjer i Mikelon, Aruba, Holandski Antili, Boner, Kirakao, Saba, Sveti Eustahije, Sveti Martin, Angila, Kajmanska ostrva, Foklandska ostrva, Južna Džordžija i Južnosendvička ostrva, Monteserat, Ostrva Pikten, Sveta Jelena i zavisne teritorije, Britanska teritorija Antarktika, Britanska teritorija u Indijskom okeanu, Ostrva Turks i Kaikos, Britanska Devičanska ostrva, Bermuda

Vanevropske /prekomorske/ zemlje i teritorije

Član 198. UFEU (ex-član 182.UEZ-a)

- Države članice su saglasne da se Uniji pridruže **VANEVROPSKE zemlje i teritorije** koje sa **Danskom, Francuskom, Holandijom i Ujedinjenim Kraljevstvom** održavaju **posebne odnose**. Ove zemlje i teritorije (u daljem tekstu: zemlje i teritorije) nabrojane su u listi koja je data u **Aneksu II**.
- **Cilj pridruživanja** je unapređenje ekonomskog i socijalnog razvoja zemalja i teritorija i uspostavljanje tijesnih ekonomskih odnosa između njih i Unije kao cjeline.
- U skladu sa načelima navedenim u Preambuli *ovog ugovora*, pridruživanje mora da omogući, prvenstveno, **favorizovanje interesa stanovnika ovih zemalja i teritorija i njihov prosperitet, na način koji će voditi poželjnom ekonomskom, socijalnom i kulturnom razvoju**.

1. Grenland
2. Nova Kaledonija i Zavisne teritorije
3. Francuska Polinezija
4. Francuske južne i antarktičke teritorije
5. Ostrva Vaffs i Futun
6. Majot
7. Sveti Pjer i Mikelon
8. Aruba
9. Holandski Antili
10. Boner
11. Kirakao
12. Saba
13. Sveti Eustahije
14. Sveti Martin
15. Angila
16. Kajmanska ostrva
17. Foklandska ostrva
18. Južna Džordžija i Južnosendvička ostrva
19. Monteserat
20. Ostrva Pikten
21. Sveta Jelena i zavisne teritorije
22. Britanska teritorija Antarktika
23. Britanska teritorija u Indijskom okeanu
24. Ostrva Turks i Kaikos
25. Britanska Devičanska ostrva
26. Bermuda.

Ciljevi pridruživanja

Član 199. UFEU (ex-član 183.UEZ-a)

Pridruživanje ima za **cilj** sljedeće:

1. Države članice primjenjuju isti **režim trgovinske razmjene** sa zemljama i teritorijama koji su, u smislu ovih ugovora, dogovorile za međusobnu razmjenu.
2. Svaka zemlja ili teritorija primjenjuje u svojoj trgovinskoj razmjeni sa državama članicama i drugim zemljama i teritorijama isti režim koji primjenjuje na evropsku državu sa kojom ona održava **posebne odnose**.
3. Države članice učestvuju u **investicijama** koje su potrebne za postepeni razvoj tih zemalja i toritorija.

Pridruživanje evropskih mediteranskih zemalja

- Grčka, Kipar, Malta, Turska

GRČKA

- **Prvi sporazum o pridruživanju – GRČKA, 1961.** u Atini, stvaranje carinske unije u periodu od 12 godina, ukidanje količinskih ograničenja za 22 godine, postepeno usklađivanje poljoprivredne politike Grčke sa CAP; formiran Savjet za pridruživanje
- Čl 72 Sporazuma predviđao je **mogućnost pristupanja** Grčke Zajednici, kada ona bude dostigla neophodan stepen ekonomskog razvoja i prihvatanja obaveza sadržanih u Ugovoru o osnivanju EŽ
- 1974, nova vlada, poslije diktature, Konstantin Karamanlis, Grčka bila svega 25% prosjeka BDP EU
- Aplikacija za članstvo **juna 1975**
- Mišljenje EK u januaru 1976 (ukazano na probleme sa implementacijom Sporazuma o pridruživanju), u međuvremenu zahtjeve podnijele Španija i Portugalija, pritisak na prijem Grčke
- **Savjet odlučio da preinači odluku EK (presedan u istoriji EI)** i februara 1976. odlučio da sa Grčkom treba da počnu pregovori o članstvu (od jula 1976.godine), dok je Ugovor o pristupanju potpisan u Atini već maja 1979.godine
- Poslije brze ratifikacije, 1.1.1981.godine, Grčka je postala 10-ta članica EZ

Turska – dug put do članstva

- Turska – zahtjev za uspostavljanje pridruživanja podniet još 1959.g., a Sporazum o pridruživanju je potpisan tek 12.9.1963.g.
- Aplikacija Turske 1987.g.; Mišljenje EK 1989.g.
- Sporazum o uspostavljanju Carinske unije 1995.godine
- 1999 – Turska kandidat za članstvo
- 2001 – pretpristupno partnerstvo
- 2004 – odluka o otpočinjanju pregovora,
- 3.10.2005. - zvaničan početak pregovora sa projekcijom da će trajati najmanje 10 godina
- 2014, poslije sljedećih izbora za EP, pitanje pregovora sa Turskom ponovo će se otvoriti kao političko pitanje

Kipar – domet primjene Sporazuma o pridruživanju

- Sporazum o pridruživanju potpisan 1972 (od 1973 se primjenjuje), zaključen između Kipra i EEC, a ne i država članica – tipični sporazum o pridruživanju (nije obuhvatio finansijske odredbe pomoći Kipru)
- Postepena eliminacija prepreka trgovini
- Formiran Savjet pridruživanja
- Prvi ugovor koji se sadržao kaluzulu o otkazu ugovora
- Protokolom iz 1987 definisan period za kreiranje CU
- 1974.g. okupacija sjevernog djela ostrva od strane turskih trupa i njegova faktička podjela (primjena odredaba Sporazuma je ostala u rukama vlasti, južnog, grčkog dijela Kipra – međ.priznata Republika Kipar)
- Ostalo otvoreno pitanje ujedinjenja ostrva
- Jula 1990.godine aplikacija za članstvo, pozitivno Mišljenje EK juna 1993.
- Marta 1995. – Savjet ministara EU ustanovio da će pregovori sa Kiprom (i Maltom), započeti 6 mjeseci nakon završetka MVK o novoj izmjeni osnivačkih ugovora, koja je započela sa radom marta 1996.
- Kipar ušao u prvu grupu zemalja sa kojima su pregovori počeli 1998 i uspješno okončani 2002 godine
- Pitanje podjeljenosti ostalo
- Sjeverni dio ostrva nema nikakve veze sa EU

Malta – male države i evropska integracija

- 5.12.1970. - Sporazum o pridruživanju Republike Malte i EEZ
- **ČISTI SPORAZUM**, predviđao kreiranje carinske unije, formiranje Savjeta pridruživanja
- Naknadno usvojeno više protokola i četiri finansijska protokola, preko EIB
- **1990 – aplikacija za članstvo**, temeljena na stavu konzervativne Nacionalne partije Malte da nakon pridruživanja logično slijedi pristupni period
- 1996 – na vlast dolaze Laburisti koji su smatrali da status neutralnosti države ne dozvoljava Malti da postane članica Unije – Laburisti povlače kandidaturu
- **1998** – vanredni izbori i promjena vlasti – **konzervativci reaktiviraju kandidaturu**, pa februara 1999.godine Komisija EU utvrđuje da se Malta može pridružiti pregovorima sa drugim krugom država CIE
- 2002 uspješno okončani pregovori
- Referendum u martu 2003 (ubjedljiva pobjeda konzervativaca)

- Grčka (1961), Turska (1963)
Malta (1970), Kipar (1972)
- Ciljevi sporazuma
  - Stvaranje carinske unije
  - Liberalizacija trgovine
  - Otvara se mogućnost za članstvo
- Sporazumi sa drugim mediteranskim državama – zemlje Magreba 1976. (Alžir, Maroko, Tunis), Mašreka 1977. (Egipat, Jordan, Libija, Sirija) i sa Izraelom 1975.
Kansije: Barselonski proces, Mediteranski proces, pa danas Unija za Mediteran

Članice: Island, Norveška, Svajcarska, Lihtenštajn

Sporazum o evropskom ekonomskom prostoru (EEA) zaključen 1992. – četiri ekonomske slobode
- Formiran Savjet EEA i Zajednički komitet za sprovođenje Sporazuma, Zajednički parlamentarni komitet, Konsultativni komitet za saradnju socijalnih partnera, kao i Vlast EFTA za nadgledanje EEA, i Sud EFTA

Ciljevi sporazuma

Bliža ekonomska saradnja radi olakšavanja prijema u članstvo EU ili unapređenja medjusobne saradnje

Učešće u programima, zajedničkim akcijama, razmeni informacija, aproksimacija zakona

POJAM POLITIKE PRIDRUŽIVANJA EU

- sastavni (**početni**) dio politike proširenja EU
- ne postoji kao samostalna politika EU, već ima funkciju **pripreme država za pristupanje EU**
- definiše uslove, načine i obaveze države koja želi da uspostavi odnos pridruživanja sa EU, i s kojom EU želi da uspostavi takav odnos

POJAM I SADRŽAJ POLITIKE PROŠIRENJA EU

- **Politika EU prema trećim državama - zemljama Evrope**
  - samo one mogu biti članice EU (član 49 Ugovora o EU)
- kao posebna politika pojavljuje se krajem 80-ih godina
- kraj hladnog rata i tranzicija u zemljama Centalne i Istočne Evrope (CIE) prouzrokovali su njenu pojavu - zahtijeva inovativnost, kreativnost i strategiju
- **Bez politike postojali primjeri proširenja:**
  - 1973 - UK, Danska, Irska
  - 1981 - Grčka
  - 1987 - Španija, Portugalija
  - 1995 - Švedska, Finska, Austrija
- **Karakter politike proširenja:**
  - nije samostalna oblast politike
  - ne odnosi se samo na jedno pitanje
  - nema jedinstveno mjesto u političkom procesu
  - to je širok okvir politike, koja se zasniva na različitim oblastima - ona je kompozitna politika

BRZ ODGOVOR EU NA PROMJENE – OBILJEŽJA:

- otvorena podrška promjenama - već od 1988.
- konsenzus o vodećoj ulozi Unije
- liderska uloga Komisije
- hiperaktivnost i proliferacija inicijativa
- opredjeljenje za normalizaciju i tehničke odnose
- kratkoročna rješenja

INICIJALNO KREIRANJE POLITIKE – ODNOSI SA CEE:

- potreba dugoročnog okvira politike odnosa sa CEE - podrška Njemačke, Engleske i dijelova Komisije
- različite inicijative:
  - Evropska konfederacija
  - Evropska politička oblast
- predlog Vlade UK - revidirana forma postojećeg pridruživanja trećih država EU

AA

- FTA zaključeni sa Grčkom EL (1961), TR (1963), CY (1970) i MT (1972)
- Tzv. EVROPA sporazumi (AA) zaključeni između 10 CEE zemalja i EU u periodu od 1991(HU, PL) do 1996 (SI)
- Stvaranje FTA, asimetrično u startu, postepeno otvaranje (do 10 godina, u dvije faze)

SAA

- Nova generacija sporazuma za region JIE, tj. Zapadnog Balkana (termin usvojen 1999.godine)
- Prvi SSP zaključen januara 2001 sa Makedonijom, drugi juna 2001 sa Hrvatskom, treći juna 2006 sa Albanijom, četvrti oktobra 2007 sa Crnom Gorom, peti aprila 2008 sa Srbijom, šesti juna 2008 sa BiH
- **Sedmi parafiran jula 2014 sa Kosovom**

DCFTA

- Zemlje susjedstva, članice WTO-a
- Deep and Comprehensive FTA
- Georgia, Moldova, Ukraine (2013), Armenia decide not to do so, and rather to joint CU with Russia

European Neighbourhood Policy & Enlargement Negotiations - AA/SAA/DCFTA with WTO members

Since the entry into force of the Treaty of Lisbon in 2009, Article 8 TEU provides the legal basis for the EU's **special relationship** with neighbouring countries focusing on **political association** and **economic integration** and clarifies the conditionality ('founded on the values of the Union') underlying this relationship. The article opens up the possibility of concluding international agreements such as **association agreements** (AAs), including the possibility of a **deep and comprehensive free trade area** (DCFTA) with WTO members.

the European Neighbourhood Policy (ENP)

The ENP currently encompasses 16 countries and territories in two regional areas. Six former Soviet republics – Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine – to the east and in the Southern Caucasus are grouped in the **Eastern dimension**. Nine countries and territories located around the southern shore of the Mediterranean – Algeria, Egypt, Israel, Jordan, Lebanon, Libya, Morocco, the Palestinian territories, Syria and Tunisia – make up the **Southern dimension**.

Georgia, Moldova, Ukraine – signed DCFTA (2013), Armenia decide not to do so, and rather to joint CU with Russia.

Enlargement negotiations

Albania, Bosnia and Herzegovina, the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Iceland, Kosovo, Montenegro, Serbia and Turkey.